Ухань Павло Станиславович
кандидат технічних ваук
Буров Олександр Юрійович
доктор технічних наук, старший дослідник
відділ технологій відкритого навчального середовища
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання Національна академія педагогічних наук України
м.Київ, Україна
ayb@iitlt.gov.ua

РОЗВИТОК ТАЛАНТУ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ

Вступ

Глобальні зміни в економіці в умовах четвертої промислової революції призвели до зміни вимог до результатів навчання. Особливо прискорились ці процеси внаслідок пандемії COVID-19 і непередбачено швидкого зростання ролі цифровізації усіх сфер життя, у тому числі освіти (Policy brief: education during COVID-19 and beyond. August 2020. United Nations. available at https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf. Дата доступу: 15.08.2020) [1]. На перше місце виходить пошук і розвиток талановитої молоді [2], правильна оцінка її потенціалу, що розвивається як результат системної дії освіти [3]. Велике значення при цьому має те, що інтелектуальні та особистісні якості людини розвиваються гетерохронно [4], що врешті решт впливає на формування професійних якостей осіб, які відповідають за безпеку та ефективність критичної інфраструктури країни [5].

Виклад основного матеріалу

Важливу роль при визначені напрямів можливого розвитку молодої людини відіграло дослідження 1985 року Бенджаміна Блума та його колег, в якому представлена траєкторія розвитку визнаних спортсменів світового класу, художників, науковців та професіоналів. Проте, слід погодитись, в дослідженні бракувало чітких описів психосоціальних вимірів видатного досягнення.

Важливим для розвитку таланту є врахування базису - забезпечення потрібних ресурсів в школі, так і поза нею, значення родини, особливо в перші роки, «правильні» викладачі та наставники на певних етапах траєкторії розвитку в галузі, колектив, які є ключовими факторами для підвищення продуктивності кожної особистості.

З сьогоднішніх позицій слід погодитись з ідеєю про взаємодію психосоціальних навичок, інсайдерських знань та здатності кожної особистості підвищити ймовірність прогресу для досягнення наступного рівня розвитку таланту, а саме, дослідженню ролі психосоціальних навичок в різних сферах діяльності людей. Важливим є визначення психосоціальних навичок, які є унікальними для кожної особистості, та методів передачі цих вмінь та знань.

Поточна продуктивність є головним індикатором майбутнього рівня розвитку таланту. Іншими важливими індикаторами можуть бути здатність розвиватися та підтримувати критичні психосоціальні навички. Наприклад, що відбувається з людиною, яка втрачає бажання розвиватися в сфері, в якій має здібності, талант, перестає інтенсивно практикувати або не може зосередитися на виконанні?

Умови, в яких розвивається талант, постійно змінюється залежно від суспільних вимог. Наприклад, останнім часом в сфері медицини необхідно приділити більше уваги протоколам навчання взаємодії та спілкування з пацієнтами. Естетика в сферах художнього виконання також змінюється, і як результат, змінюється підготовка (наприклад, в освіті художників основна навичка - малювання - стала необов'язковою в навчальній програмі, і перевага надається вивченню того, що потрібно знати, щоб займатися мистецтвом, яке хочеш створювати).

Сфери розвитку таланту особистості

Часто автори досліджень розглядають п'ять різних сфер розвитку особистості: наука (академічні дисципліни «математика», «психологія» тощо), мистецтво (малювання/живопис, кулінарне мистецтво тощо), художнє виконання (танці та акторська майстерність), професійний розвиток (медицина, інженерія програмного забезпечення тощо), спорт (індивідуальні та командні види спорту).

Можна відмітити декілька спільних рис розвитку таланту дітей в різних сферах:

- *Особистий вплив.* Окрім базових здібностей та креативності, грають роль бажання, пристрасть до справи, наполегливість, реакція на невдачі та успіх, розуміння сфер реалізації власного таланту.
- *Середовище*. Соціальна, емоційна та фінансова підтримка мають вирішальне значення. Навіть у галузях, де необхідні відносно недорогі інструменти чи обладнання, ресурс часу є ключовим, а час залежить від певної кількості фіскальних ресурсів.
- *Випадковість*, яка передбачає як особистісний, так і зовнішній характер. Талановита людина, яка розвивається в своєму напрямі, повинна бути в постійному пошуку нових можливостей і завжди бути готовою скористатися ними в міру їх виникнення. Є багато талановитих людей, які прагнуть досягти вершин, але, як правило, не у всіх є можливості для представлення та самореалізації.

Попри це, є і низка відмінностей в різних сферах розвитку таланту. Так, траєкторія розвитку таланту у кожної людини починається, досягає точки піку і закінчуються в різний час. Кожна сфера реалізації таланту має свої особливості: командний чи індивідуальний характер виконання, необхідність профільної освіти, практичного стажу тощо.

У такому контексті важливим є і вибір вчителів, а часом і важливішим, ніж репутація самого навчального закладу. Значна частка діяльності вчителів - це індивідуальні інструктажі з учнями - робота «один на один». Також, в деяких

сферах для того, щоб учень прогресував, йому потрібно щороку презентувати результати своєї діяльності.

Варто зазначити, що існують заняття й універсального характеру в навчальних закладах, які вимагають від учнів навчитися поводитися в професійних умовах, як впоратися зі стресом, як залишатися цілеспрямованим. У кожній сфері є своя специфіка. Наприклад, у сфері науки, на жаль, у батьків відсутня ідея про загальнодоступність, прогрес і результативність.

Висновки

Розвиток таких навичок, як стресостійкість, фокусування на результаті, постійний самоаналіз та прагнення до самовдосконалення корисні в різних сферах, зокрема, науці. Зараз в університетах зазвича починають проводити заняття з метою розвитку успішності студентів, аспірантів і наукових кадрів, розуміння ними можливостей переформатування їх наукових напрацювань, наукового ступеня на успіх поза навчальними і науковими закладами, проте їх відсоток низький і вимагає більш інтенсивного поширення, підтримки і розвитку.

Список використаної літератури

1. Pinchuk O. P. et al. Digital transformation of learning environment: aspect of cognitive activity of students. *Proceedings of the 6th Workshop on Cloud Technologies in Education (CTE 2018), Kryvyi Rih, Ukraine, December 21, 2018. – CEUR Workshop Proceedings*, 2019. №. 2433. С. 90--101.

2. Буров О. Ю., Камишин В. В. Оцінювання обдарованості: проблеми кількісної міри. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика.* К.: Інститут обдарованої дитини АПН України. 2009. Вип,2. С. 5-9.

3. Pinchuk O., Burov O., Lytvynova S. Learning as a Systemic Activity // Karwowski W., Ahram T., Nazir S. (eds) Advances in Human Factors in Training, Education, and Learning Sciences. AHFE 2019. Advances in Intelligent Systems and Computing. 2019. Vol 963. Pp. 335--342. Springer, Cham.

4. Буров О. Ю. та ін. Динаміка розвитку інтелектуальних здібностей обдарованої особистості у підлітковому віці / За ред. О. Ю. Бурова. К. : Тов «Інформаційні системи», 2012. 258 с.

5. Буров А. Ю. Психофизиологическое обеспечение труда операторов. *Информационно-управляющие системы на железнодорожном транспорте*. 1999. №. 6. С. 32-34.